

„Intersekcionalita perspektivou feministických aktivistických kolektivů v České republice“

Linda Dařílková

(Oponentský posudek)

Práce Lindy Dařílkové dozajista otevírá v českém kontextu nové téma pro feministický výzkum; je první soundou do intersekcionalního aktivismu a kolektivní práce. Autorka otevírá poznatkem, že „výzkum intersekcionality se v drtivé většině případů zaměřuje na její teoretické uchopení, případně použití intersekcionality v metodologii pro účely [...] výzkumu. Za posledních více než deset let se pozornost obrací rovněž na výzkum intersekcionality v oblasti sociálních hnutí, nicméně v ČR se s menšími výjimkami žádný takový výzkum v oblasti feministických kolektivů zatím nerealizoval.“ A namísto diskuze teoretických či metodologických debat, slibuje nahlédnout „v jakém významu či významech kolektivy v České republice s tímto konceptem pracují a jak mu rozumí“ (p. 27). Jako další velké plus práce je, že autorka svůj záměr podložila sebráním skutečně extenzivního souboru dat – vycházejíc z 19 výzkumných rozhovorů, pokrývajíc 12 kolektivů, které se považují, či je za ně považuje (za v práci vyjasněných kritérií) autorka, feministických. Navíc, tento sebraný soubor dat autorce umoňňuje, aby ve spolupráci se svým komunikačním partnerstvem vytvořili prakticky orientovaný materiál, který by mohl dále sloužit pro ujasňování intersekcionalní kolektivní praxe.

V konceptuální části práce autorka bezesporu dokládá povědomí o genealogickém vývoji intersekcionalního uvažování, jeho politickou situovanost i výzvy současného „koopování“ intersekcionality až ke kritikám nově normativního postavení intersekcionality. Autorka se opírá o několik zásadních textů, a dobře je sumarizuje. Mohla by se vyvarovat přílišného přebírání citací z „druhé ruky“ a to i u textů, které patří do povinné literatury (McCall), či příliš dlouhých převzatých pasáží, které zůstávají bez vlastního komentáře a tak „dělají práci“ za autorku. Za nejoriginálnější diskuzi v této části považuji kapitulu 2.7. o českém/československém/východoevropském kontextu. Kromě prací Hany Havelkové upozorňující na absenci feministického aktivismu „zdola“, se Linda Dařílková obrací i ke studiím zaměřujících se na sociální hnutí. V tomto kontextu bych autorce ráda položila otázku, kde vidí souvislost s relativně pozdní translaci intersekcionalních teorií a praxe a tomu, čemu –souhlasně s tezí Hany Havelkové, romunská feministka Miroiu, říká „no cost, room service feminism“? Za druhé, je na základě jejího výzkumu možné formulovat odpověď na to, „proč intersekcionalita (a zároveň to, v jakých významech) prosakuje do feministických kolektivů nyní?

Kapitola 2.8. – intersekcionalita jako identita, jako budování koalic, jako inkluzivita zakončuje teoretickou diskuzi a z logiky by se zdálo, že pojmenovává hlavní aspekty, ke

kterým se autorka bude v analýze vztahovat, to zůstává ale nedořečeno zde, i v analýze samotné.

Diskuze metodologie je velmi přehledná, reflektovaná a informovaná. Pozicionalita pozice výzkumnice je taktéž situovaná a promyšlená. Ještě jednou chci vypíchnout, že autorka neuvažuje o svém výzkumném působení jako zakončeném provedením rozhovorů, ale vnímá svou spolupráci a závazek i „poté“ – jedním z výsledků je možný vznik již zmiňované publikace. Výběr vzorku i další výzkumné volby a kroky jsou taktéž precizně popsány. Přesto si dovoluji vznést otázku, zda zvolená metoda a design výzkumu, který je posazen v one-on-one rozhovorech, jakkoliv otevřených, může skutečně přinést komplexní vhled do toho, jak se „dělá“ intersekcionalita ve feministických kolektivech, resp. jak se s různými chápáními a významy intersekcionality pracuje? Pro účel obhajoby bych chtěla autorku požádat o reflexi limitů takto postaveného designu a zamyšlením nad alternativními možnostmi, tj. rozvedení toho, co ve stručnosti autorka nadhazuje na str. 36.

Samotná analýza je více než obsáhlá str. 38-88 a naznačuje hutnost sebraného materiálu. Zároveň ale analýza odhaluje i to, že na samotné zpracování dat nebylo dostatečně času, a že by byla potřeba většího odstupu, který by autorce skutečně dovolil dostat tomu, co deklaruje, tj. navržení axiálních kódů a strukturace. Výsledný text potřebuje výrazné pročištění, a editaci, stejně jako ony axiální kódy, případně autorka může zůstat u víceméně tematického členění, nicméně po vytrídění. Orientaci čtenářstva, ani hloubce diskuze nepomáhá, že část „kódů“ obnáší diskuzi na méně než stánku textu, a to i témata jako dekolonizace vědění (str. 58)... Přes toto přesycení se autorce daří víceméně držet vztah jak k hlavní, tak rozvádějícím výzkumným otázkám.

Přes svou roztržitost a relativní deskriptivnost, analýza inspiruje a vznáší mnohé otázky – pro obhajobu navrhuji alespoň:

Autorka velmi citlivě situuje svou práci do postsocialistického, ne-západního kontextu a odkazuje na hierarchie v kánonech vědění – ptám se tedy, jaké kritické body pro situované uvažování o intersekcionalitě kolektivy formulují? Jak si intersekcionalní uvažování upravují? Autorka v textu několikrát používá metaforu „vln“ – jak tato metafora začleňuje právě diskutovaný kontext? Je zde vhodné používat dělení, které vychází převážně (ne-li výlučně) z genealogií bílého středostavovského feminismu?

V této souvislosti bych také chtěla autorku práce vyzvat k dořečení načatého argumentu – v práci zajímavě pracuje s jazykem a volbou lexika, všímá si například toho, jak dotazovanx odkazují k aspektům, úrovním intersekcionality – jako *tématique*, apod. Proč? Co je možné vyvodit z volby pojmenování?

A nakonec, autorka mluví o tom, že v praxi kolektivů se více reflektují formy znevýhodnění než formy privilegií. Našla příklady toho, kdy kolektivy přichází s odpovědí na to, jak se privilegií účinně vzdát, resp. toho co by podobné vzdání obnášelo v praxi? A jak se vyrovnat se silícími kritikami, které upozorňují na „vybělení“ původního politického a strukturálního apelu intersekcionalního myšlení?

Závěrem, autorka provedla extenzivní výzkum a jeho výsledky mohou být přínosem jak pro teoretické, metodologické diskuze, ale ve svých dalších podobách i pro aktivistické kolektivy, i pro instituce a organizace pracující na poli sociální změny. Ačkoliv se v prozatímní podobě analýza poněkud tříští pod tíhou samotných dat, chtěla bych autorku povzbudit a motivovat k dalšímu zpracování a editaci a následné publikaci. A případnému rozvedení

pomocí dalších více interaktivních forem výzkumu, které by nespoléhalo jenom na „řečené“ v omezeném prostoru rozhovoru. Přes výtky, které ve většině přičítám tomu, že práce vznikala v posledním půlroce, práci jednoznačně doporučuji k obhajobě. Nikoliv s hodnocením výborně, na které by rozhodně práce dosáhla, kdyby autorka měla více prostoru, ale s hodnocením velmi dobře. Výsledné hodnocení je nicméně v rukou komise a bude se odvíjet i od hodnocení vedoucí práce a především od kvality obhajoby.

24.1. 2024

Kateřina Kolářová